

## Teorie a praxe charitativní práce

### Uvedení do problematiky, praktická reflexe a aplikace

Michal Opatrný, Markus Lehner a kol. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta 2010. ISBN 978-80-7394-214.4.

Jak z názvu publikace vyplývá, čtenáři se dostává do rukou kniha, která se zevrubně zabývá tématem charitativní práce a její reflexí. Právě pojem „charita“ někdy bývá chápán velmi volně a užívá se v nejrůznějších souvislostech, které však s pravou podstatou charitativní práce mají jen málo společného. Jaký je tedy obsah pojmu charita? Jaká je její úloha v dnešní společnosti? Jakými prostředky má pracovat? A jaké má cíle? Jak spolu souvisí charitativní a sociální práce a jaký je mezi nimi rozdíl? Souvisí spolu vůbec? Jak může charitativní práci ovlivnit teologie? A může naopak sociální práce ovlivnit teologii? Na tyto a mnohé další otázky se snaží hledat odpovědi publikace kolektivu autorů z Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve spolupráci s rakouskou Univerzitou aplikovaných věd v Linci. Proto také publikace vychází dvojjazyčně, česky a německy.

Kniha sestává ze čtyř částí, každou část tvoří jednotlivé podkapitoly. Každá část se pak soustředí na jiný aspekt tématu. Jednotlivé příspěvky autorů tvoří střípky, které do sebe zapadají a vytvářejí určitý obraz, který má problematiku postihnout v celé její komplexnosti a tvořit jeden kompaktní celek. První část je historicko-systematickým úvodem do vztahu křesťanské víry k sociální práci, který utváří kontext dalších úvah. V druhé části jde o praktické souvislosti mezi teologií a sociální prací, kde se úžeji vymezuje pojem charitativní práce. Třetí část se věnuje praxi charitativní práce a její reflexi, tzn. věnuje se okolnostem, za nichž se teologie a sociální práce setkávají v praxi. Závěrečná kapitola je úvahou nad úlohou charitativní práce v současné společnosti.

Těžko lze takto v krátkosti sdělit význam celé publikace. Čtenáři se zájmem o prohloubení chápání sociální a charitativní práce v celém jejím kontextu nezbývá, než si knihu otevřít a přečíst. Přesto bych si zde dovolil vyzdvihnout několik myšlenek, které rozhodně stojí za zmínku a jejich další promýšlení. Jako teologa mě zajímala ta část knihy, kde se popisuje, jak v praxi dochází k průniku teologie a sociální práce a jak se tyto disciplíny vzájemně ovlivňují.

Především bych chtěl upozornit na kapitolu 1.3 Teologie a sociální práce, jejíž autorkou je Stephanie Bohlen. Ta zde hájí zajímavou tezi, se kterou jsem se dosud u jiných autorů nesetkal. Obhazuje totiž teologii jako vědu, která je relevantní pro sociální práci a jako taková by se neměla vyučovat pouze na církevních školách či teologických institucích, nýbrž měla by být předmětem výuky také na sekulárních školách s tímto zaměřením. Myšlenku teologie jako vědy, která je relevantní pro sociální práci, obhazuje tím, že napomáhá k uvědomění si vlastní identity sociální práce. Ta totiž vychází z hodnot, které jsou hluboce zakořeněny v židovsko-křesťanské tradici. Ať už se jedná o hodnotu sociální spravedlnosti či hodnotu lidské důstojnosti. Připomíná, že např. starozákonní pojetí spravedlnosti je spojeno s milosrdenstvím.<sup>1</sup> Odmítání křesťanství jako takového a hodnot odvozených z křesťanské tradice by v důsledku znamenalo odmítnutí vlastních kořenů sociální práce. Úkolem teologie je tyto kořeny odhalovat.

<sup>1</sup> Srov. např. Žalm 116, 5: „Hospodin je milostivý, spravedlivý, náš Bůh je milosrdný.“ Nebo Žalm 112, 4b: „Bůh je milostivý, plný slitování, spravedlivý.“

Kromě toho však má teologie další veliký význam pro sociální práci, lépe řečeno pro sociální pracovníky. Bohlen si klade otázku, zda ideály sociální spravedlnosti a lidské důstojnosti jsou dostatečně silné, aby pohnuly lidmi k nějaké akci, například k uvolnění prostředků na podporu sociální práce. To, podle ní, lze jen za předpokladu, že se sociální práce zbaví podezření, že je nesmyslná. Snad každý pomáhající pracovník si občas položí otázku, zda má jeho práce smysl. Výsledky jeho snažení mnohdy nejsou nikde vidět a jeho práce mu může připadat jako neefektivní až absurdní. Naráží na limity svých možností pomoci potřebnému. Ovšem víra, že dobrý skutek motivovaný touhou jej vykonat jen proto, že je dobrý, může pracovníkovi dodat novou motivaci, nové síly a novou naději, že jeho práce není marná. Rozdíl mezi sociálním pracovníkem a křesťanským sociálním pracovníkem totiž spočívá v tom, že křesťanský sociální pracovník (mám na mysli toho, který si je své víry vědom a aktivně ji praktikuje) vidí v potřebném samotného Krista a žije v naději, že lidské ztroskotání nemá poslední slovo. Tato naděje je vpravdě křesťanská. Sociální práce distancující se od křesťanství je tedy ochuzena o spirituální dimenzi, která je podstatnou složkou identity sociální práce. Bohlen závěrem svých úvah jen letmo otevírá myšlenku, že inspirace přichází i z opačného směru. Tedy sociální práce rovněž ovlivňuje teologii. Z praktických situací se totiž vynořují otázky vyžadující teologickou reflexi. Námitky proti teologii jako vědě odtržené od reality života se tak ukazují jako liché. Už jen v tomto bodě spatřuji význam publikace.

Závěrem už jen stručně. Kniha *Teorie a praxe sociální práce* může být dobrým úvodem do problematiky těm, kteří se chtějí rychle zorientovat v současné diskusi. Těm, kteří se v oboru pohybují delší dobu, může být zdrojem inspirace a nových podnětů k promýšlení jejich práce. Náročnému čtenáři může vadit rozvláčnost některých kapitol a několik překlepů v textu. Věřím však, že ani takového čtenáře kniha neodradí a ocení její přínos.

*Petr Pospíšil*